

باش مۇھەممەد
لى خۇالۇك
مۇئاۇن باش مۇھەممەد
مۇنەتلىپ سىدىق

بۇ ساندا

ئىسپاسىسى - نەزەرېيىه

«ئەتكەنلىك قىلىش» مۇھىم ئىدىيىسى - ئالىي مەكتەپلەر ئوقۇتۇش ئىسلاھاتى ۋە تەرقىيياتىنىڭ يېتىكچى

- 1 ئابدۇرەسم مۇھەممەد
- 5 كۆزچى ئۆلچىمى بىلەن ئەخلاق ئۆلچىمىنىڭ پەرقى ۋە باقلانىشلىقى هاجى سەلەدى
- 8 ئەتكەنلىك ھاللىق جەمئىيەت بەرپا قىلىشتا ئىدىيىۋى - ئەخلاق قۇرۇلۇشنى كۈچەيتىش باھارگۇل يولۇس
- 12 سەھىيت ئارقىلىق زامانىمىز ئوقۇغۇچىلىرىنىڭ ساپاسىنى ئۆستۈرەيلى... خ. ئەبىدۇللا، د. مۇھەممەد دىئىمن كى شارائىتى ئاستىدىكى مىللەتلەر مۇناسىۋەتتىنى ھەل قىلىش مەسىلىلىرى توغرىسىدا
- 14 مۇزەپپەر مۇھەممەد

ماڭارىپ قانۇن ئىقتىساد

- 17 ئەرشىدىن ئابدۇرەسم
- 22 دەرىجىلىك تۈزۈلمىسىنى كۈچەيتىپ، پاك - دىيانەتلىك بولۇش قۇرۇلۇشنى تىرىشىپ ئىلگىرى سۈرۈش ئالىم قادىر
- 25 كىرسىنى ئاشۇرۇش مەسىلىسى ھەققىدە ئىزدىنىش ھۇشۇر ئابدۇرەسۇل، قاسىمالى جۇماخۇن

تىلى - ئەددەبىيات تەزكىرە

- 27 جۇ لي، جاڭ چۈھىنىڭ
- 38 روشنەنگۇل ئۆمەر
- 40 مۇھەممەدقازى ئېيسا
- 43 ئابدۇلەمد مۇھەممەد يىلىتىزلىق
- 46 نۇرۇللا مۇئەمن يۈلغۇن
- 49 كىرسى ئېرىسىنىڭ يۇرت بولۇپ شەكىلىنىشى ھەققىدە دەسلەپكى ئىزدىنىش ئابدۇقىييۇم مۇھەممەد

مەدەنلىيەت - سەنئەت

- 52 گۈلەمەرى تۈمۈر
- 54 پەرھاد مۇھەممەد
- 58 ئىلهاجان تاهرى
- 64 نۇرگۇل سايىم

ئوقۇتۇش تەتقىقاتى پىسحولوگىيە

- 65 تۈرسۈن خۇدابەردى
- 68 ئۆزى يېزىشنىڭ يېڭىچە ئۆسۈللىرى ئۆستىدە ئىزدىنىش بۈلۈل ئەكرەم
- 73 ناسىرجان مۇھەممەد
- 76 مۇھەممەدقادىر، ق. مۇھەممەدەھاجى
- 82 تىلى ئەققىدىكى گەپنى ئاز قىلایلى ئەتكەنلىك

نەھرەرلىك كۆتۈپەنچىلىق وە باشقىلار

- 85 شەۋىكەت غەنلى
- 87 سىياسىي خىزمەت مۇھەممەد تۈرسۈن
- 88 مەرىپۇ رىشاد
- 90 ئەتكەنلىك قىلىپلاشتۇرۇش توغرىسىدىكى بىزى قاراشلىرىم ئەلى ئىبراهىم
- 93 پەن تەتقىقات بولۇمى قىشقۇر شەھرى «پامبۇ» سودا سارىيى (سۈرەتنى مۇھەممەد دىئىمن زېبۈللا تارتقان).

قىشىر پىداگوگىكا ئىستتىقى ئىلمى ژورنالى

2004 - يىل 2 - مان

(ئومۇمىسى 133 - سان)

25 - يىل مەشرى

باش مۇھىرىر
لى خۇزوڭ
مۇئاپىن باش مۇھىرىر
مۇتەلىلىپ سىدىق

بۇ ساندا

مەھىسىن سەھىھ سىاسىي - تۈزۈرىدە بىلەسىدە قانۇن

ئىدىئولوگىيە ساھەسىدىكى بىلەنىچىلىككە قارشى كۈرمىش توغرىسىدا مۇلاھىزه خۇ ۋېفالى ئەركىن ئۆمر	1
«خەلق ئۇچۇن خىزمەت قىلىش» ئىدىيىسىنىڭ تۇتۇرۇغا قوبۇلىشى ۋە ئۇنىڭ ئىلەملىكى مەنلىسى ... م. ئابدۇكەرىم ئۇ. ھەسەن	9
سوتسىيالىستىك سىياسىي مەدەنلىك بىرپا قىلىشنىڭ ئاساسىي ئالاھىدىلىككى توغرىسىدا غەنじان غۇپۇر	14
ئىنسانلار ئەمەلىيەتنىڭ تەرقىقىياتى مۇھاكىمە ئەجمىدىن تۇردى	16
سۈكۈت قىلىش هوقۇقى توغرىسىدا دىلىشاد ھامىد	20

مەددەتىيەت ئىقتىاد قىل - ئەدەبىيەت

ئۇيغۇر لەقەملەرى توغرىسىدا ئىسمائىل تۆمۈرى	22
ئۇيغۇرلاردا مۇسەللەسچىلىكىنىڭ بارلىقا كېلىشى جۇرئىت ئابدۇخەللىل	25
ئېنىترىت ئىقتىادشۇناسلىقى ھەقىدە دەرسلىپكى ئۇزىدىنىش ئارسلان جەدلل	27
جۇغاباپىلىك مۇھەتىنىڭ تاڭلۇر ئىنگىلىككىدىكى رولى توغرىسىدا غالپ مامۇت	30
ئۇيغۇر تىلىدىكى قاپىپىداش سۆزلەر بىلەن جۇپ سۆزلەرنىڭ پەرقى توغرىسىدا زەينەپ نىيار	32
ھارىرقى زامان ئۇيغۇر تىلىدا چۈشۈم كېلىشنىڭ ئاشكارە ۋە يوشۇرۇن ئىپادىلىنىشى ھەقىدە ... ئەركىن ئوغۇز ئابدۇرھىم ئۇغلى	38
ئۇيغۇر تىلى ئۇيغۇن ئۇقۇغۇچىلارنىڭ ئاڭلاب چۈشىنىش ئىقتىدارىنى بوغۇدغان ئامىللار ۋە ئۇنى يېئىش تەدبىرىلىرى ئۆتكۈر ئابدۇرھامان	41
90 - يىللازىن بۇيانقى غەربىي رايون ئەدمىيەتتىنىڭ ئەمەلىي نەتىجىلىرى ۋە تەرقىقىيات يۈزلىنىشى خواك ۋېيلىن	44
«ماڭ ئۆي ۋە پەرھاد - شىرىن» داستاننىڭ تەقىقات قىمىتى ۋە تەتقىق قىلىنىش ئەمەۋالى كەرىمجان ئابدۇرھىم شېئىرىيەتىمىزنىڭ ھازىرقى ئەمەۋالى توغرىسىدا قىسىچە مۇلاھىزە..... ھېبىللا ئابدۇقادىر	48
52	

پىداگوگىكا سىخولوگىيە ئوقۇنۇش ئەشقىلى

ئالىي مەكتەپ ئوقۇقۇچىلىرىنىڭ ساپاسىنى يۇقىرى كۆتۈرۈش - «ئۇچكە ۋەكىلىك قىلىش» مۇھىم ئىدىيىسىنى ئەمەلىيەتتىن ئۆتكۈزۈشنىڭ مۇقەررەر تەلىپىدىر نەجمىدىن يۈسۈپ	55
ئوقۇقۇچىنىڭ تەلىم - تەربىيەتىكى رولى توغرىسىدا ئارزوگۇل ئابدۇقادىر	58
دەرسخانان ئوقۇتۇشى ۋە پىسخىكلىق تەربىيە تۇردىكۈل ساماخۇن	59
پىسخىك پاڭالىيەتتىكى ھەستەخورلۇق توغرىسىدا ھاۋاگۈل رەھمان	63
ئۇچۇر تېخنىكىسى بىلەن گۈزىل سەنئىت دەرسىنى بىرلەشتۈرۈپ ئوقۇتۇش ئەندىزىسى ھەقىدە سادىنچان مۇھەممەد	65
ھۆسنتەخت ئوقۇتۇشى ۋە ئەخلاق تەربىيىسى مۇھەممەد تۇرسۇن ئادىلجان مۇھەممەد	67
پىداگوگىكا مەكتەپلىرىنىڭ يېزىقچىلىق ئوقۇتۇشدا ئەمەلىي يېزىقچىلىق مەشىقىنى چىڭ تۇتۇش كېرەك ... ناسىرجان مۇھەممەد	70
تۇتۇرا مەكتەپ «ئەدەبىيەت» دەرسلىكىدىكى ئۇيغۇر تىلى بىلەن نۇقتىلىرى ۋە ئۇنى ئوقۇتۇش توغرىسىدا ... مۇكەررەم سابىت	73

ئەشقىلى ئوقۇتۇش ئەخلاق قۇرۇلۇنى ۋە ئاشقىلار

ئەخلاق تەربىيەتتىكى ساپا ماڭارپىدىكى ئۇرىنى ۋە رولى دۆلۇقۇن مۇھەممەد ئابدۇللا داۋۇد	76
نۇۋەتتىكى ئىدىيىشى - سىياسىي خىزمەت دۇچ كەلەن خەریس ۋە ئۇنىڭغا مۇناسىپ چارە - تەدبىرلەر تۇتۇرا ئابدۇننىيار مۇسما	78
ئادىم ئۆز ئىدىيىسگە تايىنپ ياشاشنى ئۆگىننىۋېلىشى لازىم ئابدۇرەشىد مۇھەممەد	81
ئىدىيە - ئەخلاق دەرس ئوقۇتۇشى بىلەن نۇجىتمانىي ئەمەلىيەت ئوقۇتۇشنىڭ مۇناسۇشىتى خاسىيەت ئەيدىللا	83
نۇۋەتتە ئۆتكۈر ئەخلاق ئوقۇقۇچىلىرىنىڭ ئۆگىنىش قىزغىنلىقىغا تەسىر كۆرسىتىۋاتقان ئامىلлار ۋە ئۇنى تۇزىش ئۇسۇللەرى توغرىسىدا مۇلاھىزە ئابدۇللا ئىسمائىل	85
مۇھەررەنەرنىڭ تېما پىلانلىشى ۋە ئۇنىڭ ئىشقا ئاشۇرۇلۇشى توغرىسىدا ئادىلجان ئابدۇللا قەلبىنۇر مەجد	89
فاکۇلتەت ماتېرىيال بىلەنىچىلىرى ئۇچۇر دەۋرىگە مىلس كېلىدىغان ئىقتىدارغا ئىگە بولۇشى كېرەك مۇكەررەم نىيار	94
كۆتۈپخانان خادىملىرى دەۋر ئېھىتىياجىغا لاپقى يۇقىرى ساپا ھازىرلىشى كېرەك رىزبۇانگۈل ھوشۇر مۇقاۋىدا: قىشقەر شەھىرى خەلق شەرقىي بولى (مۇھەممەدىمۇن زېببۇللا تارتقان).	96

قەشقەر پىداگوگىكا ئىستىتۇنى ئىلىمىي ژۇنىلى

2004 - يىل 4 - سان

(ئۆمۈسى 135 - سان)

25 - يىل نەشري

باش مۇھەررر
لى خۇالۇڭ
مۇئاپىن باش مۇھەررر
مۇئەلسىپ سىدىق

بۇ ساندا

مائارىپ نەيققانى

ساپا ماڭارىپنى يولغا قويۇش جەربىاندىكى بىر قانچە ئەمەلىي مەسىلىمەر ۋە ئۇنىڭ سەۋەبلېرى ئابدۇقىيۇم ھەسەن
ئۇگىنىشىكى بىر قانچە مەسىلە توغرىسىدا ستودېتىلارغا مەسىلەت ھامىد سابىر
1 ئائىشە مادى
5 ئالىي مەكتىپ ئۇقۇغۇچىلىرىنىڭ پارتىيىگە كىرىش خىزمىتىنى چىڭ تۇتۇش كېرەك شىرىبەت ئورازبىك
10 پارتىيىنىڭ تەرقىيەت ئىستەرتىپ ئەققىنەتلىك
14 ئالىدە مامۇت
16 شىرىبەت ئورازبىك
25 ئەنەن ئەندەميان ئۇتتۇرا ئاسىيا نەيققانى

هەخسۇس بىھىپ (پارتسىه قۇرۇلۇشى)

پارتىيىنىڭ تەرقىيەت ئىستەرتىپ ئەققىنەتلىك
10 ھازىرقى زامان ئۇيغۇر تىلىدىكى «لىق، لىك، لۇق، لۇك» ياساغۇچى قوشۇمچىلىرىنىڭ سۆز ياساش
14 سۇقتىدارى ئالىدە مامۇت
16 ئۇيغۇر كلاسىكلىرىنىڭ خاراكتېرى ۋە سۇجادىيەت خالسقى ئەنەن ئەندەميان
25 غەربىي - شمال مىللەتلەر ئەمەبىياتىنىڭ ئۇتتۇرا ئاسىيا ئەللىرى ئەمەبىياتى بىلەن بولغان مۇناسىۋىتى ئابلاجان ئۇمىدىيار
30 ئۇتۇق ۋە ئۇتۇق مۇساقىقىسى ماقلەلىرىنىڭ پېزىلىشى ئەنەن ئەندەميان
36 ئۇتۇق ۋە ئۇتۇق مەددەنېتىدىكى «قىرقىق سوبىنى قويۇش» ئادىتى توغرىسىدا مۇلاھىزە ئەنەن ئەندەميان
41 44 مەھرىگۈل ھەسەن
44 مەھرىگۈل ھەسەن

تارىخ - ئازىكىرە قۇزىپ - ئادەت

شىنجاڭنىڭ ئۇلەك قىلىپ ئۇزگەرتىلىشى ۋە ئۇيغۇرلاردىكى يانچىلىق تۈزۈمە ئىسلاماتى ئۇرۇللا مۇئىسىن يۈلغۇن
48 52 54 59 61 63 67 72 75 77 79
شىنجاڭنىڭ تارىختا بىر نەچچە خىل ئاتىلىشى توغرىسىدا چىمەنگۈل مۇتەللېپ
خەتتاڭلىق تارىخىمىزدىكى بىر قىسىم نامايدەندىلەر (2) يۈسۈپ ئىكەمبەردى
ئۇيغۇر مەددەنېتىدىكى «قىرقىق سوبىنى قويۇش» ئادىتى توغرىسىدا مۇلاھىزە مۇتەللېپ ئەمەد
بىزىدىكى بىر قىسىم غەبىرى ئادەتلەر دىلنۇر رەھىتىلۇللا جارى

پىداگوگىكا - پىسخولوگىيە ئىدىيىتىي خەرەت

ئۇقۇغۇچىلارنىڭ ئىجادىي تەپەككۈرنى بېتىلدۈرۈش توغرىسىدا مۇھەممەد دىمىن ھوشۇر
63 67 72 75 77 79
ئۇقۇغۇچىلار پېزىلىتىدىكى ناچار ئىللەتلەر ۋە ئۇنىڭ ئالدىنى بېلىش توغرىسىدا قىسىچە مۇلاھىزە مۇئەۋۇرمۇر قۇتلىق
ئۇقۇغۇچى كادىرلار قوشۇنى قۇرۇلۇشنى كۈچەيتىش - مەكتىپ خىزمىتىنىڭ مۇھىم بىر تەركىبىي قىسى ئەنۇھەر سادىق
ئىدىيىتىي - سىياسى خىزمەتنىڭ ئىشلەپ چىقىرىش كۆچلىرىنىڭ تەرقىيەتلىكى سۈلگىرى سۈرۈشتىكى
رولى بېزىلەت ئابدۇۋاھىد
باللارغا قارىتا دەسىلىپكى تەرىبىيە بېلىپ بېرىشتى ئەھمىيەت بېرىشكە تېڭىشلىك بىر قانچە مەسىلە ئايىنۇر قادىر
دەۋرىنىڭ تەقىزاسى ۋە ستودېتىرىمىزغا قوبۇلدىغان تەلەپ سالامەت ئاسىم

كۇتۇپخانىچىلىق وە جاشقىلار

بېزىنچىلىق ئۇقۇتۇشى زامانىلىشىشى، ئىلىملىشىشى كېرەك بولبۇل ئەتكۈرم
80 84 87 90 92 95
ئەمەبىيات تېكىستەرىدە پىسخانە تەسۋىر ئۇقۇتۇشغا ئەھمىيەت بېرىش كېرەك گۈچىمەن نىياز
ئۇتتۇرۇ مەكتىپ مائارىپ باشقا ئۇرۇش خىزمىتىدە ساقلىنىۋاتقان مەسىلىمەر ۋە ئۇنى ھەم قىلىش
تەدبىرلىرى ئايىشەمكۈل ئابدۇرەھىم
85 ماتېرىيال چۈشەنچىسى ۋە ئۇنىڭ تىپ - تۈرلىرى ئابدۇرەھىمان هاجى
87 ئالىي مەكتىپ كۇتۇپخانىسىنىڭ ساپا ماڭارىپىدىكى فۇنكسىيەلىك رولى سىدىق ئىسمائىل
90 ئالىي مەكتىپ كۇتۇپخانىلىرىنىڭ تەشۋىقات خىزمىتى توغرىسىدا بېرھاد موللاخۇن
92 ئۇقۇرمەنلەر ساداسى ئابدۇلئەزىز ئىسمائىل
95

مۇقاۋىدا: ئامانىساخان مەقبەرسى (مۇتەللېپ سىدىق تارقان).

باش مۇھەممەد	پىداكىكا ئىشلىرىنىڭ زورلىقى
لۇ حوالىڭ	2004 - يىلى 5 - سان
ئۇزۇمىسى 136 - دىنلىك	مۇئنەتلىقىسىدىقى
25 - يىلى ىيلىقىسىدىقى	سەپتەرى

بۇ ساندا

سەپتەرىنىڭ ئازىزىتى

- ماۋىزىدۇڭ، دېڭ شىاۋىپىڭ، جىاڭ زېمىنلارنىڭ سىياسى قاراشلىرى توغرىسىدا سېلىشتۈرما تەتقىقات..... لىز دېڭىك 1
سىياسى مەدەنىيەلىك بەرپا قىلىش بىلەن ئاساسىي قانۇنلۇق سىياسىنىڭ مۇناسىبىتى توغرىسىدا..... ئەركىن سامساق 8
دېڭ شىاۋىپىڭىنىڭ پەن - تەخنىكا ۋە ماڭارىپ ئىدىيىسىنى يېتكىچى قىلىپ، ئومۇمىيۇزلىك ھاللىق جەمئىيت بەرپا قىلىش توغرىسىدا قىسىچە مۇلاھىزە رەيھانگۇل ئابدۇللا 13
تۈزۈمde يېڭىلىق يارىتىش - چېرىكلىكىنىڭ ئالدىنى ئېلىشىنىڭ تۆپ يولى..... يۈسۈپجان ئىسەد 17

ماڭارىپ مەدەنىيەت

- ماڭارىپ بىلەن ئەدەبىيات - سەنئەتنىڭ مۇناسىۋىتسىگە نەزەر ئايگۇل ئابدۇرەھىم 21
ئابدۇشۇكۇر مۇھەممەدئەمنىن: ئوقۇنچۇچى توغرىسىدا..... ئائىشە ئەمن 24
قەدىمكى ئۇيغۇرلاردا تېبابەتچىلىك، دورىگەرلىك مەدەنىيەتى ئەھمەد دەرۋىش 29
«ئۇن ئىككى مۇقام» نىڭ مەدەنىيەت تارىخىمىزدا تۇتقان ئورنى ۋە ئۇنىڭ ئىستېتىك ئالاھىدىلىكلىرى ۋاهاب غۇپۇر 38

قىلىق ئەدەبىيات تەزكىرىزى

- خەنزاۋ ۋە ئۇيغۇر تىللەرىدىكى مىقدار سۆزلەر توغرىسىدا دولقۇن ھەسىن 42
ھازىرقى زامان ئۇيغۇر تىللەرىدىكى تىقلىد سۆزلەر ھەققىدە قىسىچە مۇلاھىزە..... ئابدۇرەھمان قۇرۇبان 45
جۇڭگۇ سېلىشتۈرما ئەدەبىيات تارىخىدىكى مەشۇر شەخسلەر تۆمۈر ھەسىن 49
پېداگوگىكا ئالىي مەكتەپلىرىدىكى تىل - ئەدەبىيات ئوقۇنچۇشىنى ئاساسىي ماڭارىپقا يۈزلىنەدۇرۇش ھەققىدە تەتقىقات ئىسقەر ئابدۇقادىر، كەرمىجان ئابدۇرەھىم 57
كلاسسىك ئەدەبىيانىمىزدا شېئىرىيەت تەتقىدچىلىكى ئابدۇرەھىمجان يۈسۈپ ئۇمىد 65
خەتتاڭلىق تارىخىمىزدىكى بىر قىسىم نامائىندىلەر (2) يۈسۈپ ئىگەمبەردى 70

ئۇيغۇرلاردىكى ئەنئەنئۇي ئائىلە ۋە ئائىلە فۇنكسىيەنىنىڭ ئۆزگەرىشى ئابدۇقەيىم مۇسا

- ئۇچۇر تېخنىكىسىنىڭ جەمئىيت تەرەققىيەتدىكى رولى ئائىشە تۈراق 76
80

ئوقۇنچۇش ئەنئەنئۇي ئائىلە قىلىش

- ئوقۇنچۇش ئۆسۈلىنى ئىسلاھ قىلىش - ئوقۇغۇچىلار خاراكتېرىنىڭ تەرەققىيەتغا پايدىلىق مۇھەممەددۇرسۇن ئابدۇرەھىم 83
دەرسخانا قۇرۇلمىسى ۋە دەرس ئىنتىزامى توغرىسىدا دىلىبدىر غۇپۇر 85
ئوقۇنچۇچىنىڭ دوسكا خېتى ۋە ئۇنىڭ جەلپىكارلىقى ھەققىدە مۇھەممەد ئابدۇكەررم 87
ئالىي مەكتەپ كۇتۇپخانىلىرىنى ئىلمىي باشقۇرۇپ، كۇتۇپخانا خادىملەرىنىڭ ساپاسىنى يۇقىرى كۆتۈرەيلى قەيىم ھەمدۇللا 90
ژۇرنالىمىز (ئىجتىمائىي پەن 2004 - يىلىق تۆت سان) نىڭ ئومۇمىي مۇندرىجىسى مۇھەممەدئىمەن زەببۇللا تارتقان) 92
مۇقاۋىدا: قەشقەر شەھىرى ھېيتگاھ مەيدانىنىڭ يېڭى مەنزىرىسى (مۇھەممەدئىمەن زەببۇللا تارتقان)